

ONOMASTİK VAHİD TƏRKİBLİ FRAZEOLOGİZMLƏRİN KOQNİTİV XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Aysu Mirzəyeva

Azərbaycan Universiteti, Bakı, Azərbaycan
Bakı Dövlət Universiteti, Bakı, Azərbaycan
e-mail: mirzeyeva.na@mail.ru

Xülasə. Məqalədə onimləri frazeoloji birləşmələr çərçivəsində tədqiq edərək onların konseptual təbiətini öyrənilir. Göstərilir ki, onomastik bilik sistemi frazeologizmlərin strukturunda mövcud xüsusi adları müəyyən etmək qabiliyyətinə malikdir. Eləcə də onomastik varyasiyalar və konseptlər koqnitiv səviyyədə təhlil olunaraq birləşmələrin tərkibində mövcud bilik və ya informasiyanı təqdim edilir.

Açar sözlər: frazeoloji onimlər, xüsusi adlar, koqnitiv onomastika, onomastik konsept, koqnitiv metod.

COGNITIVE PECULARITIES OF PHRASEOLOGISMS CONTAINING ONOMASTIC UNITS

Aysu Mirzayeva

Azerbaijan University, Baku, Azerbaijan
Baku State University, Baku, Azerbaijan

Abstract. The article examines the onyms within the framework of phraseological combinations and studies their conceptual nature. It is shown that the onomastic knowledge system has the ability to identify specific names in the structure of phraseologisms. Also, onomastic variations and concepts are analyzed at the cognitive level and the existing knowledge or information is presented in the combinations.

Keywords: phraseological onyms, proper names, cognitive onomastics, onomastic concept, cognitive approach.

КОГНИТИВНЫЕ СВОЙСТВА ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ СОДЕРЖАЮЩИЕ ОНОМАСТИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ

Айсу Мирзаева

Университет Азербайджан, Баку, Азербайджан
Бакинский Государственный Университет, Баку, Азербайджан

Резюме. В статье онимы рассматриваются в рамках фразеологических сочетаний и изучается их концептуальная природа. Показано, что система ономастических знаний обладает способностью выделять конкретные имена в составе фразеологизмов. Также на когнитивном уровне анализируются ономастические вариации и понятия, а имеющиеся знания или информация представляются в составных соединениях.

Ключевые слова: фразеологические онимы, имена собственные, когнитивное ономастика, ономастик концепт, когнитивный подход.

1. Giriş

Onomastika (daha əvvəllər *onomalogiya* həтта *onomatologiya* şəklində də işlədilmişdir) linqvistikanın bir sahəsi kimi müasir koqnitiv elmin də diqqət mərkəzindən yayınmamışdır. Onomastika (*onomastikos* – ada məxsus, *onima/onuma* yunan dilindən tərcümədə *ad* anlamına gəlir) xüsusi adların *etimologiyasını, tarixini və istifadəsini* öyrənən dilçilik şöbəsidir. Onomastikanın aşağıdakı bir sıra sahələrini vurğulamaq olar: *antroponimika* (insan adları), *astronomika* (göy cisimləri), *zoonomika* (heyvanlar verilən xüsusi adlar), *karonimika* (gəmi adları), *kosmonomika* (qalaktika adları), *praqmatonimika* (brend adları),

teonomika (tanrı adları), etnonomika (xalq və tayfa adları), sosionimika (sosial təbəqələrin adları) və s.

Onomastik vahidlərin hər bir növü öz-özülüyündə çox mühüm informasiyanın daşıyıcılarıdır. Onomastikanın tədqiqinə A. V. Superanskaya, N. V. Padolskaya, H. V. Vasilyeva, V. A. Nikonov, A. S. Şerbak, Afad Qurbanov s. linqvistlərinin böyük töhvəsi olmuşdur (1, 12, 13).

Frazeologiyayı dildə olan sabit söz birləşmələrinin məcmusu olaraq nəzərdən keçirsək, bu paradigmaya atalar sözlərini, deyimləri və idiomları da aid etmək olar. Frazeoloji vahidlərin (ifadə və ibarələrin) tərkib hissələri arasında möhkəm bağ mövcuddur, nəticə etibarilə birləşmənin komponentləri mənşəcə bir-birindən ayrılmaz olur və bütövlükdə hər hansı bir semantik mənanın realizasiyasını həyata keçirir.

2. Problemin qoyuluşu və tədqiqinə dair

Onomastika xüsusi adlardan bəhs edən bir dilçilik sahəsi kimi, koqnitiv linqvistikanın tədqiqat sahələrindən biri kimi nəzərdən keçirilə bilər. Onomastik vahidlərin və ya qısaca onimlərin konseptuallaşması, sosial cəhətdən aktuallaşması diskursiv səviyyədə mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Koqnitiv onomastika onomastik konseptlərin analiz edilməsini ehtiva edir, həm də öz növbəsində bu proses çoxşaxəli və çoxpilləli mahiyyətə malikdir.

Ənənəvi onomastikada istifadə olunan bir sıra metodlar mövcuddur ki, bunlara *onomastik materialların toplanması, deskriptiv, tarixi-müqayisəli, tipoloji-müqayisəli, areal, tekstoloji, stilistik, kartoqrafik* və s. aiddir. Biz bu tədqiqatınızda koqnitiv yanaşmadan (metoddan) istifadə edəcəyik.

Koqnitiv onomastika onimlərin mənalardan daha çox *onların necə peyda olunmasını* tədqiq edir. Koqnitiv onomastika üçün bu və ya digər onimin daşdığı semantik informasiyadan daha çox, konkret onimlərin tədqiqi maraq kəsb edir. Koqnitiv onomastikaya tərif verməyə və bu istiqamət üçün metodları müəyyən etməyə çalışsaq, belə bir təyinat irəli sürə bilərik: əgər klassik onomastika xüsusi adların əsas qanunauyğunluqlarını, inkişafını və daşdığı funksiyaları öyrənsə, koqnitiv onomastika linqvistika elminin bir istiqaməti kimi *informasiyanın xüsusi adlarda təqdimatı, saxlanması, qorunması və ötürülməsi vasitəsi* kimi amilləri araşdırır.

Tədqiqat obyektinin spesifikasiyasını onomastik vahidlərin daxili strukturunun təhlili təşkil edir. Bu dil vahidləri, yəni xüsusi adlar bir tərəfdən gerçəkliyin obyektlərini individuallaşdırma vasitəsi, digər tərəfdən, təyinedici işarələr kimi istifadə edilə bilər. Onomastik vahidlər yüksək səviyyədə koqnitivliyə malikdir ki, bu da onimlərin koqnitiv potensialından bu və ya digər gerçəklik subyekt və obyektlərinin nominasiyası üçün produktiv istifadə etməyə imkan verir. Koqnitiv onomastikanın qarşısında duran məsələlər kimi bunları qeyd etmək olar: *onimlərin yaranma modellərinin öyrənilməsi; onlarda saxlanılan informasiyanın təyin edilməsi; genişləndirilməsi; konkretləşməsi; informasiyanın (mənanın) təzahürünün xüsusiyyətlərini və onomastik leksikanın daşdığı informasiyanın digər aktualizasiya formaları qarşısında istifadə edilməsi.*

Onomastik leksikanın produktivlik potensialı və elastikliyi son dərəcə yüksəkdir və ondan diskursda tez-tez istifadə edilir. Onimlərin semantik yükü daim dəyişərək mənə ilə zənginləşir və bu şəkildə onların bu və digər kontekstlərdə müvafiq şəkildə istifadəsinə imkan yaranır. Digər tərəfdən isə əgər onomastik vahid çərçivəsində aktual olan mənalar öz əhəmiyyətini itirirsə, onda onlar semantik məkanda qeyb olur, periferiyaya çevrilir və onlar istənilən an nitqdə aktuallaşmağa hazırdır.

Məsələn, Merlin – *dislosure, wisdom, past*. Midas – *avarice, disclosure, punishment, wealth konseptlərini* ifadə edir. *Gözəllik (beauty)* məfhumu **Aphrodite, Artemis, Bathsheba, Aglaia, Botticelli, Nefertiti, Nymph, Pocahontas, Venus Cleopatra, Diana, Madonna** kimi onimlərin vasitəsi ilə koqnitiv konsept kimi çıxış edərkən müşahidə olunur. Diskursda bu və ya digər şəxs danışarkən gözəlliyin təzahürünün ifadəsi zamanı müvafiq onimi seçərək düzgün konnotasiya yaradır. Seçilmiş onomastik vahiddən asılı olaraq, nitqin praqmatikası, məlumat ötürücüsünün və niyyətyönümlü informasiyanın düzgün istiqaməti və sosial funksiyası müəyyən olunur. *Onomastik tərkibli frazeologizmlərdə* də eyni hal müşahidə olunur.

Nominasiya gerçəkliyin realizasiyanın ən mürəkkəb tipidir. Nominasiya aktı *mənbəsi, xarici və daxili forması və semantik tipləri* nəzərə alınmaqla vacib paradigma təşkil edir. Xüsusi adların nominasiyasi onimlərin funksiya alanına daxildir ki, bu proses konseptlər səviyyəsində vacib təyinat kəsb edir.

Onomastik konsept onomastik biliyin konkret növüdür ki, xüsusi adın, yəni onimin semantik mənasını müəyyən edir və gerçəkliyin onomastik fraqmentini təyin edir. Onomastik konsept onomastik informasiyanın qorunması və ötürülməsinin universal vahidi hesab edilir, eləcə də onun sayəsində əldə olunan informasiya törəyir və strukturulizasiya olunur. Onomastik konsept dilin konseptual sistemində öz yerini tutur və dünyanın dil mənzərəsinin ayrılmaz hissəsinə çevrilir. Bu mənzərə də bütün fəaliyyət növləri əks olunur və onomastikanın konseptual məkanını yaradaraq müvafiq mənənin düzgün oriyentasiyasına imkan verir [13].

Xüsusi adların frazeologizmlərdə rast gəlinən nümunələri, əsasən, *mifik hekayələrdən, əfsanələrdən, dini kitablardan, filmlərdən götürülmüş, eləcə də real insan adlarını əks etdirən, etimologiya və folklorə əsaslanan və s. tipli olur. Mədəni istinadlı bu frazeologizmlərdəki toponimlər, antroponimlər, hidronimlər və s. tarixi, ədəbi, dini (Bilbiya, Quran), hadisələrə əsaslanır, yəni alluziya səciyyəsi daşıyır.*

A.S. Şerbak onomastik məkanın fraqmentini aşağıdakı sxem üzrə verir. *Substansiya (materiya) – 1. Canlı təbiət; 2. Cansız təbiət.* Canlı təbiətin nümayəndəsinə insan (antroponim, zoonim), cansız təbiətin obyektinə isə coğrafi adlar (hidronim, toponim) və sair daxildir [13, s.81]. *Antroponimlər* insan adlarını, soyadları, təxəllüsləri əhatə edirsə, *toponimlər* cansız təbiətə aid olanlar coğrafi obyektləri, yəni kəndləri, şəhərləri və s. bildirir.

Onomastik konsept xüsusi adın, yəni onimin simvalizasiya etdiyi mental strukturu bildirir, və bu da öz növbəsində danışanın oriyentasiya modelidir ki, dünyanın dil mənzərəsinin istiqamətini ustalıqla təyin etməyə imkan verir. Onomastik konsept *çoxqatlı struktur* təşkil edir

və müvafiq olaraq onun strukturuna **informasiya** (adlandırılan obyekt və subyektlər haqqında müxtəlif məlumatlar kompleksi), **assosiativ** (nominasiya edilmiş obyekt və subyektlər haqqında əlaqəli assosiasiyaların məcmusu) və **emosional-dəyərləndirici** komponentlər aiddir. Onomastik konsept gerçəkliyin obyekt və subyektlərinin xüsusiyyətlərinin bildirilməsində xüsusi adların semantikasını təyininə xidmət edən bilik vahidi kimi çıxış edir. Onomastik vahidlərin diskursiv imkanları isə onların konseptual məzmunu ilə motivasiya olunur. Konsept özü də dünyaya münasibətin spesifik modelini təşkil edir və mahiyyət etibarilə qeyri – proporsional olub dünyada baş verən hadisələrin vəziyyətini əks etdirir. Frazeoloji vahidlərin tərkibindəki informasiya daha sabitliyi və konservativliyi ilə fərqlənir.

Onim tərkibli frazeologizmlərin mənşəyini, etimologiyasını nəzərə alsaq, onları aşağıdakı qruplarda cəmləmək mümkündür:

Bibleizmlərdən ibarət olanlar: *A doubting Thomas (inancsız Foma), the apple of Sodom (ən yaxşı meyvə), Balm in Gilead (təsəlli), The old Adam (insan təbiətinin pozğunluğu), the rain Cain (qalmaqal yaratmaq), A Juda's kiss (xəyanət)* və s.

Antik dövr, mifologiya ilə əlaqəli olanlar: *Pandoras box (fəlakət), Penelopes web (çevir tətə, vur tətə), Achilles' heel (ən zəif yer), the sword of Damocles (daimi təhlükə), to cross the Rubicom (geri qayıdışsız qərar qəbulu)* və s.

İngilis ədəbiyyatı, folkloru və s. ilə əlaqəli olanlar: *More know Tom Fool, than Tom Fool knows (axmaq), Tom oBedlam (dəli), Block Mania, Jonny the spot. A shall be well, Jack will have Jill (sevgili anlamında), Azərbaycan dilində də anoloji olaraq Leyli-Məcnun, Əsli-Kərəm, Koroglu-Nigar olmaq* və s. işlədilir.

Antropoloji onim tərkibli frazeologizmlər digər bir qrup təşkil edir və tarixdə danılmaz rolu, izi olan monarxların, siyasi-ictimai xadimlərin alim və ixticaçıların adı ilə bağlıdır. Məs, *Bloody Mary, Joe Miller* və s.

Digər qrup frazeoloji onimlər **Londonun məhəllə və küçələrinin adları** ilə əlaqədar (yəni toponim tərkibli) yaranmış tarixi, mədəni fon biliyinə əsasən təyin edilə bilən birləşmələrdən ibarətdir. Toponim kimi görünə də əslində tamam fərqli konseptləri metoforik ifadəsini təşkil edir. Məs, *Fleet Street (ingilis nəşriyyatı), Downing Street (hökumət), Harly Street (həkim peşəsi), Smithfield bargain (hiyləgər sövdələşmə)* və s.

Frazeologizmlərin bəzilərini **amerikanizmlər** təşkil edir. Məs, *Arkansas toothpick (ovçu bıçağı), Bronx cheer (yüksək alqış), Chicago pineapple (nar), Cincenatti oysters (donuz məhsulları), Rocky Mountain canary (uzunluq), Missisipi marbles (oyun zərləri)* və s. Yuxarıda verilən frazeoloji vahidin tərkibində çıxış edən onimlər konkret məna ifadə edir ki, bu da deyimin emosional çalarlarının və semantik ifadə imkanlarının daha da artırılmasına səbəb olur [18].

Dilin frazeoloji sistemini onomastik vahidlər (qısaca onimlər) olmadan təsvir etmək olmaz. Sabit söz birləşmələrinin tərkibində həm antroponimlərdən, həm zoonimlərdən, həm hidronimlərdən və s. istifadə olunur. Frazeologiya dilin zənginliyinin sübutudur. Əksər dillərdə olduğu kimi Azərbaycan, eləcə də ingilis dilində onimlərin rast gəlinədiyi frazeoloji birləşmələr

kifayət qədərdir. Məsələn, *Araz aşığından, Kür topuğundan* (heç bir dərdi olmayan, heç nəyi vecinə almayan adam haqqında işlədilir). Bu nümunədəki Araz və Kür hidronimlər təşkil edir.

Eyni ilə ingilis dilindəki “*carry/take coals to Newcastle*” ifadələri – lüzumsuz və ya mənasız iş görmək anlamında işlədilir. Buradakı *Newcastle* toponim kimi şəhər adı bildirir. Bu şəhər İngiltərədə daş kömür mədənlərinin uzun müddət mərkəzi olmuşdur. Bəzən toponimlərin işləndiyi frazeologizmlər yumoristik səciyyə də daşıyır. Məs, “*to be married at Finglesham.*” Bu şəhərdə kilsə yoxdur, yalnız bura sevgili cütlüklərin görüş yeri hesab olunur.

Fon biliyi və etnokultural, etnolinqvistik yanaşma sərhədlərində sözügedən ifadənin koqnitiv, eləcə də funksional-sosioloji məzmununu anlamaq mümkündür. Eyni zamanda məzmunu nəzər saldıqda isə koqnitiv yükün, konseptləşmənin təsir gücü duyulur.

Dildə mövcud onomastikonu daha ətraflı gözdən keçirsək, ingilis dilinin lüğət tərkibində mövcud olan onim tərkibli frazeologizmlərə çox sıx şəkildə rast gəlinməsinin şahidi olarıq. Aşağıda verilən nümunələrin təhlilini aparaq və bir sıra səciyyəvi xüsusiyyətlərini gözdən keçirək.

Rob Peter to pay Paul

To borrow or take money from one person or source to fund or repay the debt of another. *Əlinin papağını Vəlinin başına qoymaq.* Çətin vəziyyətdən bir təhər çıxmaq, birindən borc alıb başqasına vermək.

Never use a credit card to pay a debt—that is just robbing Peter to pay Paul!

Smile like a Cheshire cat.

Smile very broadly. “Alice’s Adventures in Wonderland” əsərinə istinadən işlədilir.

I knew he had a prank planned for April Fools’ Day when he arrived at work smiling like a Cheshire cat.

New York minute

In a very short period. Ani olaraq baş verən hadisəni bildirir.

It took a New York minute to finish the task.

Rome was not built in a day

Roma bir gündə tikilməyib. Səbrin son dərəcədə əhəmiyyətli olduğuna işarədir.

When in Rome do as the Romans do.

Getdiyən yerdə yerli əhali kimi davranmaq lazım gəldiyini bildirmək üçün işlədilir.

It’s all Greek to me (unknown)

Bir şeyin yad olmasını, tanış olmamasını bildirir.

Go Dutch

Alman hesabı anlamında işlədilir.

An outing or entertainment paid for in this way is a **Dutch treat** and sharing the cost of a meal in a restaurant is **eating Dutch / going Dutch**

He insists on buying his own meal, by ‘going Dutch’.

Dutch courage

The false sense of confidence induced by alcohol consumption. Spirtli içkinin verdiyi özgüvəni təsvir etməyin yumoristik üsuludur.

Joe gets into a lot of fights when he drinks, and I suspect that Dutch courage is to blame.

Play Russian roulette

Dangerous, reckless risk. Təhlükəli, axmaq risk anlamına gəlir.

Indian summer

A period of unseasonably warm weather in early fall. Qısa çəkən və daha sonra soyuq hava ilə əvəz olunan payız analmına gəlir.

I know it's September, but don't get out your winter clothes just yet this area often has an Indian summer.

Achilles' heel

A weak point or fault in someone or something otherwise perfect or excellent. (From the legend of Greek hero Achilles, who had only one vulnerable part of his body, his heel, as an infant his mother other had held him by one heel to dip him in the River Styx to make him invulnerable.)

He was very brave, but fear of spiders was his Achilles' heel.

Any Tom, Dick or Harry

Any common, undistinguished person; anyone at all, indiscriminately.

This is an exclusive club, so we cannot just let in any Tom, Dick, or Harry!

Before you can say Jack Robinson

Very quickly or suddenly.

I am not far from your house, so I will be there before you can say Jack Robinson.

The Midas touch

The ability to easily turn a large profit. It is allusion to Greek myth of the king of Phrygia, Midas. Gods granted him the ability to turn whatever he touched to gold.

The new sales rep seemed to have the Midas touch, turning every lead she found into a sale.

Peeping Tom

A person who gets pleasure, especially sexual pleasure, from secretly watching others; a voyeur. This idiom was derived from the story of legendary Peeping Tom of Coventry, the only person who had a courage to watch the naked Lady Godiva.

Good golly, Miss Moly

An exclamation of surprise. This idiomatic phrase is popularized by Little Richard's 1958 song of the same name. Heyrət bildirmək üçün işlədilən frazeologizmdir.

Good golly, Miss Molly-you scared me!

A good Jack makes a good Jill

If a husband treats his wife well, she will treat him well in return. Aravdı əri saxlar, pendiri dəri.

I do the dishes because it gives Shannon much needed time to relax, and a good Jack makes a good Jill.

Hobson's choice

The choice of taking either that which is offered or nothing; the absence of a real alternative. XVII əsrdə yaşamış bir mehtərə istinadən yaranıb. O icarəyə verdiyi atları seçməyə icazə vermirdi. Soğan olsun, nəgd olsun!

Honest to Pete (Honest to God)

To tell the truth. Həqiqəti söyləmək

For the love of Mike / for the love of Pete

A mild oath of shock, frustration, or anger, with "Mike" being a euphemistic substitution for God.

Meet one's Waterloo

To experience a final and resounding defeat. (An allusion to Napoleon Bonaparte's defeat at the Battle of Waterloo)

A Mecca for someone – A place that is frequently visited by particular group of people because it is important to them for some reason. *Məkkəsi, Mədinəsi* olmaq

New York City is a Mecca for theatergoers.

Sent someone to Coventry / to be sent to the West Chester

Kimisə **bojkot** etmək anlamında işlədilən frazeoloji birləşmədir. Azərbaycanca ekvivalentində işlədilən bojkot sözü əslində ümumiləşsə də XIX əsrdə yaşamış Çarlz Boykottun adı ilə bağlı bir yaranmış bir ifadədir.

All roads lead to Rome

This means the same outcome can be reached by many ways, methods or ideas. This phrase refers to the road system of the Roman Empire. Bütün üsulların eyni nəticəyə gətirib çıxardığı situasiyaları bildirmək üçün işlədilir.

All roads lead to Rome, so you can approach the puzzle any way you like, as long as you solve it.

Himalayan blunder

This indicates a very serious mistake or error.

More front than Brighton.

It means to be very self – confident, possibly excessively so.

The black hole of Calcutta

The phrase is used about any uncomfortable or overcrowded place.

Nəticə. Yuxarıda qeyd olunanların təhlilindən belə nəticə çıxarmaq olur ki, koqnitiv onomastika onimlərin peyda olunmasını, konkret onimin simasında onun konseptual əhəmiyyətini müəyyən edir. Koqnitiv onomastika informasiyanın xüsusi adların, yəni onimlərin *tərkibində təqdim edilmə yollarını, saxlanılmasını, hişz olunmasını və çatdırılması* kimi məqamları tədqiq edir. Tədqiqat obyektinin səciyyəsi onomastik vahidlərin daxili strukturunun

analizi ilə bağlıdır ki, bu onimlərin gerçəkliyin hadisələrinin, obyekt və subyektlərinin individuallaşma vasitəsi kimi təyinedici işarə rolunda çıxış etməsini nəzərdə tutur.

Onomastik vahidlər yüksək səviyyədə koqnitivliyə malikdir ki, bu da öz növbəsində onların koqnitiv potensiallarından bu və ya digər gerçəklik subyekt və obyektlərinin nominasiyası üçün məhsuldar istifadəyə imkan verir. Koqnitiv onomastikanın qarşısında duran məsələlər kimi onimlərin yaranma modellərinin öyrənilməsi; onlarda saxlanılan informasiyanın təyin edilməsi; genişləndirilməsi; konkretləşməsi; informasiyanın (mənanın) təzahür xüsusiyyətləri və onomastik leksikanın daşdığı informasiyanın formalarının müxtəlif cür işlədilməsi və s. kimi faktorları qeyd etmək mümkündür.

Dilin onomastikini, yəni dildə mövcud bütün onimlərin leksik sistemi son dərəcə məhsuldarlığı və elastikliyi ilə səciyyəvidir. Onimlərin qeyd olunan xüsusiyyətləri onlardan müxtəlif diskurs növlərində tez-tez istifadə etməyə imkan verir. Bu hal eyni ilə frazemlərdə mövcud onimlərə də aid edilə bilər. Onomastik vahid tərkibli frazemlər və ya frazeologizmlərdəki semantik yük vaxtaşırı məna ilə zənginləşir və tələb olunan kontekstə müvafiq şəkildə istifadəsi mümkün olur. Onomastik vahid çərçivəsində aktual olan mənalar öz əhəmiyyətini itirdikdə isə o semantik məkanda qeyb olur və ya məna dəyişdirərək müasir vəziyyətlə ayaqlaşır.

Nəticə etibarilə frazeologizmlərin (idiomlar, atalar sözləri, deyimlər və s. də daxil olmaqla) tərkibindəki onimlər mədəni-tarixi irsin güzgüsü kimi çıxış edir. Onlarda gizlənən informasiya diskursiv səviyyədə konseptuallaşaraq aktuallaşır. Yuxarıda təhlil etdiyimiz nümunələrin əsasında belə nəticəyə gəlmək olar ki, bəzən etimologiya tarix unudulsa da bu ifadələrin sosial - koqnitiv və funksional istifadəsi müasir dövr üçün vacib əhəmiyyət daşıyır və aktual səciyyəlidir. Bu fenomenin araşdırılması zamanı etnolinqvistik, mədəni-kultural, sosial, koqnitiv və sair təhlil tam yerinə düşərdi. Eləcə də konseptuallaşmanın metaforizasiya vasitəsilə də anlaşılması və izahı son dərəcə böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Ədəbiyyat

1. Qurbanov A. Azərbaycan onomalogiyasının əsasları. (I cild), Bakı, AMEA, 2019, 280 səh.
2. Həsənov H. Azərbaycan dilinin frazeologiyası Bakı, 1979.
3. Məhərrəmli Q., İsmayılov R. Azərbaycan dilinin frazeologiya lüğəti, Bakı, Altun kitab, 2015.
4. Delaroché B. Place names in proverbs and idioms: A comparative study of English, French and German. Trends in Toponymy 6, Oct 2013, Heidelberg, Germany.
5. Richard A. Spears McGraw-Hill's Dictionary of American Idioms and Phrasal verbs, 2005.
6. Oxford Idioms Dictionary for learners of English, Second edition, 512 p.
7. Farlex Dictionary of Idioms. © 2022, Farlex, Inc.
8. Spears R. A. NTC's American Idioms Dictionary. Third Edition, Chicago: NTC Publishing Group, 2000, 625 p.

9. Волошин Ю.К. Онимы в фразеологии. Актуальные проблемы филологии и педагогической лингвистики. 2017, № 2, с.125–132.
10. Робустова В.В. К когнитивной ономастике, Вестн. Моск. ун-та. Сер. 2014. № 1.
11. Алиева В.Ф. Основные направления исследований современной фразеологии. Philology, 2020, № 6 (30).
12. Суперанская А.В. Ономастика начала XXI века отв. ред. Н. В. Васильева. М.: ИЯз РАН, 2009.
13. Щербак А.С. Ономастические категории: Соотношение языковых и Когнитивных структур, Вопросы когнитивной лингвистики. №4, Тамбов, 2012.
14. www.americanbnamesociety.org/names/.
15. www idioms.thefredictionary.com.
16. <https://obastan.com/azerbaycan-dilinin-frazeologiya-lugeti>.
17. <https://www.sausd.us/cms/lib/CA01000471/Centricity/domain/1835/dictionaries/Dictiona ry of American Idioms .pdf>.
18. https://studbooks.net/2105907/literatura/frazeologicheskie_edinitsy_onomasticheskim_komponentom.